

Biblioteka Robotniczej Spółdzielni Mieszkaniowej „Ursus” (RSM) – miejsce kultury, edukacji i integracji mieszkańców.

W bogatej historii czytelnictwa i bibliotek w dzisiejszej dzielnicy Warszawa – Ursus, niewielka placówka biblioteczna pod patronatem RSM nie doczekała się jeszcze odpowiedniego opracowania. Choć swego czasu zaliczała się do grona aktywnych i prężnie działających placówek na niwie rozwoju czytelnictwa w Ursusie. Dla wielu, szczególnie młodych mieszkańców osiedla „Kolorowa” stała się miejscem pierwszych kontaktów z książką, słowem pisanym.

W początkach lat sześćdziesiątych XX wieku Robotnicza Spółdzielnia Mieszkaniowa „Ursus” w Ursusie rozpoczęła intensywną działalność społeczno-kulturalną głównie na rzecz lokatorów rozwijającego się osiedla „Kolorowa”, ale również dla pozostałych mieszkańców z innych części dynamicznie rozwijającego się miasta Ursus. Jednym z najważniejszych przedsięwzięć RSM-u na polu szeroko rozumianej kultury, było utworzenie świetlicy młodzieżowej w pomieszczeniach piwnicznych jednego z budynków osiedla przy ówczesnej ulicy Kopernika 5 róg Kolorowej.¹ Składającej się z kilku pomieszczeń o łącznej powierzchni raptem 75 m². W ramach świetlicy powstała ok. 1964 roku również biblioteka osiedlowa, która szybko stała się centrum edukacji, spotkań i aktywności lokalnej społeczności.

¹ Gazeta codzienna „Trybuna Mazowiecka” z 15 maja 1963 roku, art. „Dzieci mają swój kąt”.

Jej organizacją i prowadzeniem zajmowała się Jadwiga Małek — emerytowana nauczycielka i społeczniczka, wielokrotnie wspominana na łamach zakładowej, a zarazem osiedlowej gazety „Głos Ursusa”. Jej zaangażowanie odegrało ogromną rolę w rozwoju placówki, służącej dzieciom, młodzieży i dorosłym mieszkańcom osiedla. Z czasem do pracy i pomocy pani Jadwidze w rozrastającej się bibliotece dołączyła również zaangażowana społeczniczka – Zofia Nejman.

Z czasem Biblioteka stała się częścią szerszego ośrodka społeczno-wychowawczego funkcjonującego przy RSM „Ursus” już w nowym miejscu w pawilonie usługowo-handlowym wybudowanym przez RSM, także na potrzeby administracyjne i kulturalno-oświatowe. Wybudowanym w początkach lat 70-tych wg specjalnego projektu uwzględniającego bufet, dużą szatnię i spore zaplecze socjalne dla pracowników o łącznej pow. ponad 505 m². W założeniach pawilon kulturalno-oświatowy miał w pełni zaspokoić potrzeby obcowania w kulturą mieszkańców pobliskich osiedli. Był pierwszym z planowanych do wybudowania w latach następnych m. in. na osiedlu Niedźwiadek, Skorosze, itd. Zwiększona powierzchnia użytkowa nowego Ośrodka pozwoliła na otwarcie, nowych, licznych sekcji zainteresowań dla dzieci, ale również i dla dorosłych oraz zajęcia artystyczne, muzyczne, fotograficzne i modelarskie. Ośrodek zaczął

prowadzić również zajęcia językowe (angielski, niemiecki) czy kursy „prawa jazdy).

Biblioteka stanowiła ważne uzupełnienie - zaplecze dla rozwoju sekcji, jak i miejsce powstawania z inicjatyw działających przy Ośrodku Klubów zainteresowań szeregu ogólnomiejskich działań na polu kultury (festyny uliczne, kiermasze książek, itd.). Biblioteka oferując mieszkańcom dostęp do literatury, czasopism i materiałów edukacyjnych czy informacji specjalistycznych stanowiła ważne ogniwo spajające inicjatywy, pomysły z ich realizacją. Nieocenioną pomoc przy krystalizacji pomysłów niosły bibliotekarki przy wsparciu Stanisława Arendalskiego – kierownika Ośrodka a zarazem z-cy przewodniczącego zarządu RSM i Elżbiety Bieruckiej – instruktora społeczno-wychowawczego oddanego pracy z młodzieżą.

Według dzisiaj dostępnych informacji w latach 70-tych księgozbiór biblioteki liczył około trzech tysięcy tomów.² Placówka współpracowała również z biblioteką Zakładów Mechanicznych „Ursus”, dzięki czemu mieszkańcy mogli korzystać z jeszcze większej liczby publikacji. Biblioteka pełniła, więc nie tylko funkcję wypożyczalni, lecz także miejsca popularyzacji czytelnictwa i wiedzy.

² Głos Ursusa z 1970 roku, art. „RSM Ursus – dzieciom i młodzieży”.

Często działalność biblioteki wykraczała daleko poza tradycyjne wypożyczanie książek. Organizowano spotkania literackie i dyskusje autorskie, w których uczestniczyli znani twórcy kultury. Jedno z takich wydarzeń odbyło się 2 grudnia 1971 roku w Ośrodku Społeczno-Kulturalnym RSM „Ursus” w ramach cyklu „Spotkań z jedną książką”. Gośćmi spotkania byli pisarz Stanisław Dygat oraz aktor Wojciech Siemion, który czytał fragmenty powieści „Karnawał”. W wydarzeniu licznie uczestniczyła młodzież szkół średnich z Ursusa, a po części artystycznej odbyła się dyskusja z uczestnikami.

W ŚWIETLICY RSM

2 grudnia w Ośrodku Społeczno-Kulturalnym RSM Ursus odbyło się ciekawe spotkanie z cyklu „Spotkań z jedną książką” z pi-

1 OSK RSM Ursus Wojciech Siemion czytał fragmenty książki St. Dygata „Karnawał” i następnie odbyła się dyskusja.

sarzem Stanisławem Dygatem i aktorem Wojciechem Siemionem. Na spotkaniu, które zostało zorganizowane przez Dom Kultury

Głos Ursusa - 1971

Biblioteka była ogromnie zaangażowana w działalność społeczną i edukacyjną. W czasie Dni Oświaty, Książki i Prasy organizowano zbiórki książek dla bibliotek wiejskich. Dzięki inicjatywie Jadwigi Małek oraz aktywu bibliotecznego mieszkańcy przekazali dziesiątki książek dla biblioteki gromadzkiej w Zaborowie. Delegacja biblioteki RSM „Ursus” osobiście zawiozła zebrane publikacje, wspierając rozwój czytelnictwa poza Warszawą.

Biblioteka prowadziła także szeroką działalność skierowaną do dzieci i młodzieży. Organizowano imprezy artystyczno-literackie, wycieczki edukacyjne oraz spotkania popularyzujące literaturę i historię. Jednym z takich wydarzeń był wyjazd szlakiem Jana Kochanowskiego, podczas którego uczestnicy poznawali życie i twórczość poety. Artykuły prasowe podkreślały, że biblioteka skutecznie budziła wśród młodzieży „umiłowanie do książki, jako najwierniejszego przyjaciela człowieka”. Warto dodać, że była otwarta na współpracę z wszystkimi działającymi na terenie Ursusa bibliotekami (zakładową, miejską czy szkolnymi). Szczególnie te ostatnie dzięki współpracy organizowały wspólnie konkursy czytelnicze i korzystały z dużej Sali widowiskowej w Ośrodku przy Wawelskiej.

Ważnym elementem działalności Ośrodka Kultury RSM „Ursus” były również zespoły muzyczne i koła zainteresowań. Na archiwalnych fotografiach zachował się młodzieżowy zespół instrumentalno-wokalny „Fama” podczas próby. Ośrodek prowadził także ognisko muzyczne, pracownię fotograficzną, koło radiotechniczne oraz modelarskie. Dzięki temu biblioteka i ośrodek kultury tworzyły wspólnie przestrzeń rozwijania talentów i zainteresowań mieszkańców osiedla.

Działalność biblioteki wpisywała się w ideę budowania więzi społecznych w nowo powstającym osiedlu robotniczym. W czasach dynamicznego rozwoju Ursusa tworzone przestrzenie mające integrować mieszkańców oraz zapewniać im dostęp do kultury i edukacji. Organizowano spotkania autorskie, zajęcia dla dzieci i młodzieży, wydarzenia artystyczne oraz różnorodne formy działalności społecznej. Biblioteka była naturalnym centrum tych działań.

Szczególną rolę odgrywała praca społeczna osób zaangażowanych w rozwój placówki. W zachowanych materiałach prasowych podkreślano, że wiele osób poświęcało swój czas bezinteresownie, traktując działalność społeczną, jako ważny element budowania wspólnoty mieszkańców. Wśród najbardziej zasłużonych osób wymieniano właśnie Jadwigę Małek, aktywnie uczestniczącą w organizowaniu życia kulturalnego osiedla.

Na uwagę zasługuje fakt, że z biblioteki i czytelni korzystało ponad czterystu czytelników. W realiach rozwijającego się osiedla robotniczego była to liczba znacząca, świadcząca o dużym zapotrzebowaniu mieszkańców na dostęp do książek, prasy i edukacji. Jednocześnie pokazuje to skalę działalności placówki oraz jej silne zakorzenienie w codziennym życiu lokalnej społeczności.

Historia biblioteki RSM „Ursus” pokazuje, jak ważną rolę odgrywały lokalne instytucje kultury w życiu powojennych osiedli mieszkaniowych. Biblioteka nie była jedynie miejscem przechowywania książek — stała się przestrzenią spotkań, nauki i rozwijania zainteresowań kolejnych pokoleń mieszkańców Ursusa. Dzięki zaangażowaniu społeczników i wsparciu spółdzielni udało się stworzyć miejsce, które przez lata współtworzyło tożsamość lokalnej społeczności.

Kilkadziesiąt lat działalności biblioteki przy RSM znakomicie udowodniło potrzebę istnienia małych, lokalnych wręcz osiedlowych księżnic dla mieszkańców. Blisko miejsca zamieszkania i tym samym łatwo dostępnych dla różnych grup wiekowych czytelników.

Michał Gliszczyński 2026

